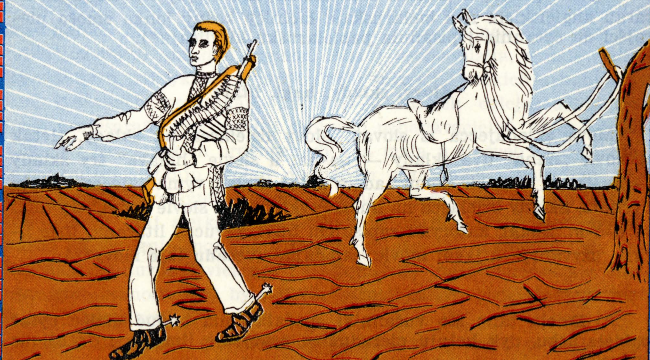
SIAŬBIT

LITOUSKI / BIEŁARUSKI 2-MIESIAČNIK

THE LITHUANIAN★WHITERUTHENIAN 2-MONTHLY

KATALICKAJA EKKLEZIA DATARNUJECCA DA CIAPIERAŠNICH ČASAŬ — SKAZAŬ PAPIEŽ

Papiež Joannes XXIII, pramaŭlajučy u svaim letnim pałacu da sabranych ludziej u liku 10,000 asobaŭ, skazaŭ, što Katalickaja Ekklezia datarnujecca u niekatarych rečach da ciapierašnich časaŭ, ale asnaŭnaja navuka zaŭsiody zastaniecca biaz źmienaŭ.

Papiež pieraściaroh pierad spadziavańniem niečaha nadta niazvyčajnaha ad planavanaj im Eŭkumieničnaj Rady. „Buduć uviedzienyja niekatoryja źmieny, kali idzie ab adzinaść Ekklezii i ab śviatoj Evangielli", skazaŭ Papiež. — Hetyja zaŭvahi byli vyskazanyja u suviazi z ahałašeńniem dekretu, na padstavie jakoha buduć uviedzienyja uproščańni u čytańniu breviaru i adpraŭlańniu śv. Imšy.

Papiež Joannes XXIII pryhadaŭ, što šmat niedakładnych rečaŭ havaryłasia ab majučaj zybracca Eŭkumieničnaj Radzie. „Vielmi časta čujecca, kazaŭ Papiež, što Ekklezia pavinna dastasavacca da ciapierašnich časaŭ, starajučysia pahadzić apostalskuju volnaść z vymohami rožnych krainaŭ". Adkidajučy hetuju teoryju, Papiež skazaŭ: „Ekklezia navučała praz 20 stahodździaŭ i jaje słovy jościeka viečnyja". „Istotnaja reč", kazaŭ dalej Papiež, „žyć pakatalicku, bo sučasny duch možna znajści pieradusim u padstavovych rečach. Maralnaść zaŭsiody była taja samaja, choć niekatoryja, chočuć uvažać tyja učynki, što daŭniej byli hrešnyja, za biazhrešnyja. Maralnaść adnak", padkreśliŭ macniej Papiež, „jość zaŭsiody taja samaja, Chrystus jość zaŭsiody toj samy. Choć ludzkaść abapirajecca na maralnaści, spraviadlivaści, dabračynnaści i adkaznaści, katalickaja Ekklezia u niekatory sposab madernizujecca, ale tolki u drabnicach. Fundament zastajecca toj samy".

Naviazvajučy da Eukumieničnaj Rady, jakuju padrychtoŭvajuć kiraŭniki Ekklezii z usioho śvietu, što maje zybracca u Romie napraciahu nastupnych dvuch hadoŭ, a mahčyma užo na pryšłuju viasnu i pačać svaju pracu.

U skład hetaj Eukumieničnaj Rady uvojduć katalickija biskupy z usiaho śvietu, a inšyja vieravyznańni, mahčyma, pryšluć svaich absarvataraŭ, jakija, adnak, nia buduć mieć hołasu, kali sprava budzie datyčycca decyzyi Rady. — Metaj Rady budzie dastasavać katalickuju Ekkleziju da ciapierašnich časaŭ, uviaści zadzinočańnia usich chryścijanaŭ u adzinuju katalickuju Ekkleziju".

Atrymana na „Siaŭbit": Ad J. Exc. Biskupa Bolesłava Słoskansa 10 d., Spadaroŭ: J. H. 10 d., J. Naidziuka 6 d., St. Lisa 5 d., V. Siergiejeviča 5 d., D-ra M. Smarstok 5 d., D-ra Griščanisa 3 d., D-ra Ramuka 2 d., sp. St. Markievіča 2 d. 25 c., ad N. N. 40 d., X. F. Č. 500 d. Usim ščyry dziakuj.

SIAŬBIT The SOWER

Vialika-Litoŭski (Biełaruski) dvumiesiačnik

The Great-Litvanian (Whiteruthenian) bimonthly

Authorized as Second Class Mail, Post Office Department, New York, U.S.A.

Časapis Katalicka-Hramadzki

1960, vierasień-kastryčnik Nr. 5 (16) September-October 1960

Padpiska na hod 70 centaŭ, cana adnaho ekzemplaru 15 c.

Adress: Rev. F. Czerniawski, 118 Market St., Amsterdam, N. Y., U. S. A.

CHRYŚCIJAŃSTVA

Usim historykam viadoma, što da nas chryścijanstva išło nie z adnaho boku. U łacinskim abradzie — jano išło z poŭnačy vodnym šlacham. Paŭnočnymi handlarami byli pieravažna Niemcy. U miestach pry vodnych šlachach paŭstavali całyja ichnyja kalonii. Niemcy užo byli chryścijanie, nie mahli abyjścisia biaz svaich śviatyniaŭ, biaz svaich śviataroŭ. Dyk u novyja miesty pryježdžali śviatary, budavali svaje śviatyni i viali misyjnuju pracu u łacinskim abradzie.

Z paŭdnia, ź Kijeva i Lviva z episkapstvaŭ, jakija, pavodle niekatarych historykaŭ, byli založanyja śv. Metodym, išło da nas chryścijanstva u słavianskim abradzie.

Śviatyja Cyryl i Metody pachodzili z Tessalonik. Studyi končyli u Konstantynopali za časaŭ Patryjarchatu śv. Ignacaha i imperatrycy Teadory. Skončyŭšy navuki, jany pajechali na misyjnuju pracu u Chazaryju, arhanizujučy u Chersonie pieršuju chryścijanskuju hminu, a tady viarnulisia u Konstantynopal, zabraŭšy iz saboju relikvii Papy śv. Klemensa Pieršaha. Tut śv. Metody pastupaje u Palichroŭski klaštar, a paślej, na prośbu kniazia Racisłava, Cyryl i Metody vyjaždžajuć na misyjnuju pracu u Moraviju, hdzie śv. Cyryl pierakładaje z greckaj movy na słavianskuju liturgiju i śviatoje Piśmo, kab navučać narod u zrazumiełaj jamu movie i mieć bolšy upłyŭ na ludziej, a u vyniku — i bolš viernikaŭ.

Niamieckija episkapy navučali viernikaŭ u movie łacinskaj, bo słavianskaj nia viedali. U tyja časy heta było rečaj naturalnaj i usie vučonyja ludzi znali łacinskuju movu. Pierakład liturgii śv. Cyryla nia

mieŭ aprabaty. Dziela hetaha niamieckija episkopy askaržyli śviatych Cyryla i Metodaha pierad Papam Hadrianam II. Papa vyklikaŭ śviatych Cyryla i Metodaha u Romu. Jany pasłuchali Papy i pryjechali da jaho, pryvoziačy z saboju relikvii śv. Klemensa. Na spatkańnie relikvijaŭ śviatoha, Papa Hadrian II-hi zarhanizavaŭ uračystuju pracesiju i ź śpievami psalmaŭ, relikvii byli pryviezienyja u Bazyliku.

Paśla pryvatnaj aŭdyjencyi i vysłuchańniu spravazdačy ab misyjnaj pracy, Papa vyznačyŭ Cyryla i Metodaha na episkopaŭ. Złažyŭšy prysiahu być viernymi religii śv. Piotry i jahonym nastupnikam Papam Romanskim, jany byli kansakravanyja na Episkopaŭ. Chutka paśla kansakracyi i pabytu u Romie śv. Cyryl zachvareŭ, pamior i byŭ pachavany u hrobnicy, jakuju Papa vymuravaŭ dla siabie. Śv. Metody viarnuŭsia u Moraviju i umacniaŭ u viery Panonijcaŭ, Moravaŭ, Baŭharaŭ dy inšych słavianaŭ. Ale jon znoŭ byŭ abvinavačany pierad Papam Joannam VIII. Papież paklikaŭ jaho u Romu, vysłuchaŭ jahonaha uspraviadlivieńnia i vyznačyŭ jaho na archiepiskapa. Śv. Metod viarnuŭsia u Moraviju i pracavaŭ, pašyrajučy chryścijanstva u słavianskim abradzie miž słavianskimi narodami. Mahčyma, što jahonyja misijaniery byli i u našaj krainie, bo, viedama, byŭ čas, kali našyja prodki byli pad duchovaj apiekaj Kijeŭskich Episkopaŭ. A śv. Volga pieršych episkapaŭ mieła Baŭharaŭ.

Dzieiłasia heta jašče tady, kali była zhoda miž Romaj i Konstantynopalam. Była adna Ekklezia, choć abradaŭ było balej. Značycca była Vunija na padstavie pieršych Siami Saboraŭ.

Paśla padziełu Ekklezijaŭ na Katalickuju i Kafalickuju u nas daŭžejšy čas uvažali, što heta nieparazumieńnie tolki miž Papam i Patryarcham. Niazhodu miž nami pačali siejać našyja vorahi. Kab zrabić zhodu našyja episkopy adnaŭlali Vuniju. Jana była našaj narodnaj religijaj, bo usio viałosia u našaj rodnaj movie, na čale z našymi episkopami. Zrazumieła čamu, paśla akupacyi Litvy Maskvoju pry Kaciarynie Vialikaj, źniščyli našu religiju, vyniščyli našych dziejnych baraćbitoŭ, tady, jak pierakulščyki stalisia viernymi Moskoŭskimi słužkami i nie pakinuli u spadčynie blizu ničoha narodnaha. Było heta zroblena u hetki-ž sposab, jak i Stalin zrabiŭ z Ukrainskimi Vunijatami.

Ukrainskija Vunijaty pośle siabie pakinuli inteligiencyju, patryjotaŭ, baraćbitoŭ, a dzie nia było Vuniji tam u balšyni ničoha nie zastałosia. Ci i ŭ nas nia toje-ž samoje?

Kali ciapier pačalisia sproby adradžeńnia Vunii, to najbolej nią lubiać jaje maskoŭskija prysłužniki, mała vieručyja, niavierujučyja, jakim padabajecca religija, padparadkavanaja uradu abo ichnaj partyi.

Vunija nia była biez hałavy. Niavidomaj hałavoj jejnaj zaŭsiody jość Chrystus, a vidomaj — nastupniki taho, kamu Jezus daŭ uładu vidomuju: „I ja tabie kažu, što ty jość Piotr (skała), i na hetaj skale zbuduju ekkleziju maju i bramy piekła nie pieramohuć jaje. I tabie dam klučy vaładarstva i što tolki źviažaš na ziamli, budzie źviazana i u niebie, a što raźviažaš na ziamli, budzie raźviazana i u niebie" (śv. Mat. 16, 18-19).

Ale kožnamu narodu chočacca mieć svaich kiraŭnikoŭ. Hetkimi kiraŭnikami jość u pieršuju čarhu Episkopy. Biełaruskija katalickija śviatary čulisia apuščanymi, nie majučy svajho Episkopa. Zviarnulisia da vidomaj hałavy Papieža z prośbaj vyznačyć i nam Episkopa z našaha narodu. Prośba była vysłuchanaja i vyznačany a. Česłaŭ Sipovič i kananizavany 4 žniŭnia 1960 hadu u śviatyni śv. Anny u Munchenie.

Jaho Excelencyi Biskupu Maryjamskamu Česłavu Sipoviču žadajem **„Sto Hod"**, płodnaj pracy na Biełaruskaj Nivie dy dačakańnia złučeńnia našaha harotnaha Biełaruskaha narodu pad adnym Vunijnym Zvierchnictvam.

Redakcyja

SUŚVIETNY EŬCHARYSTYČNY KANHRES U MUNCHENIE

Tryccać Siomy Suśvietny Eŭcharystyčny Kanhres adbyŭsia sioleta, ad 31-ha lipienia da siomaha žniŭnia, u Munchenie (Zachodniaja Niamieččyna).

Tryccać Šosty Eŭcharystyčny Kanhres mieŭ miesca ŭ 1955 hodzie ŭ Rio de Janeiro (Brazylija). Pieršy Eŭcharystyčny Kanhres byŭ u 1881 hodzie ŭ Lille (Francyja), metaj jakoha było lepš zrazumieć i hłybiej paznać, pakolki ludzkaja abmiažovanaść na heta pazvalaje, Tajnu śv. Eŭcharystyi, addać joj publičnuju čeść i naležny pakłon. Arhanizatary Pieršaha, jak i nastupnych, Eŭchar. Kanhr. byli zdecydavany śmieła hlanuć u tvar śvietu, što stajaŭ na relihijnym razdarožžy dy achviaravać jaho Zbavicielu, jaki pamior na kryžy dziela adkupleńnia całaha śvietu.

Klič Tryccać Siomaha Suśvietnaha Eŭcharystyčnaha Kanhresu hučyć: „PRO MUNDI VITA" (Za žyćcio śvietu). Hetyja słovy ŭziaty

z vusnaŭ Chrystusa, jaki ŭ kafarnaŭskaj synahodzie skazaŭ: „Chleb, što ja dam, jość majo cieła za žyćcio śvietu".

Za žyćcio śvietu Chrystus pieranios biazmiernyja muki. Za žyćcio śvietu Chrystus pamior na kryžy. Dla žyćcia śvietu Chrystus ustanaviŭ Tajnu św. Eŭcharystyi.

Meta-ž, pavodle aśvietčańnia Heneralnaha Sekretaryjatu Kanhresu, jość **„Celebracyja św. Imšy całym katalickim śvietam"**. Tamu i była św. Imša centram usich śviatkavańniaŭ. Z hetaj samaj pryčyny Kanhres byŭ pačaty i zakončany adsłužeńniem św. Imšy, a taksama ŭ časie jaho dziesiatki Biskupaŭ adpraŭlali ŭ pierapoŭnienych viernikami śviatyniach Bahasłužby.

Liki ŭdzielnikaŭ sioletniaha Eŭcharystyčnaha Kanhresu astranamičnyja. Pavodle infarmacyi danaj J. E. Biskupam Neuhäuster, Sekratarom Arhanizacyjnaha Kamitetu, u Munchen pryjechała 27 Kardynałaŭ, 82 Arcybiskupaŭ, 329 Biskupaŭ, 53 Zastupniki Biskupaŭ i 100.000 čužyncaŭ. Možna sabie ŭjavić kolki niemcaŭ, z vakolic Munchen dy z dalejšych častak krainy, pryjaždzała na Kanhres.

Pahoda tolki nie spryjała — abo sonca piakło, abo najčaściej całymi hadzinami liŭ doždž. Adnak, nia hledziačy na kaprysy natury, ludzi masami išli na manifestacyi, nat na tyja, što adbyvalisia pad adkrytym niebam. U hetkija chviliny pakazvała svaju siłu chryścijanskaja viera, jakaja nie zvažaje na najbolšyja niavyhody.

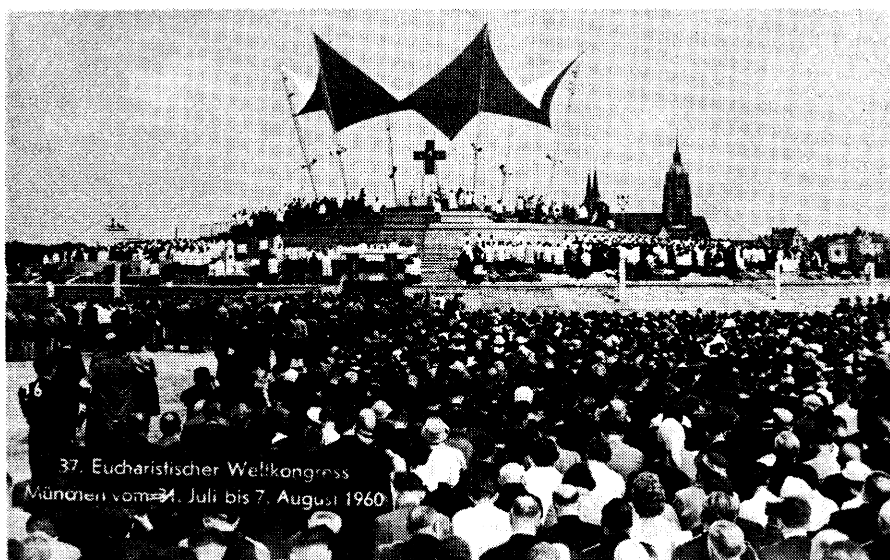
Apisać usiaho niamahčyma ani dla adnaho čałavieka, ani tym bolš u skromnym artykule. Korecieńka skažu ab hałaŭniejšych padziejach, trymajučysia chranałahičnaha paradku, jak najbolš adpaviednaha.

U niadzielu, 31-ha lipienia, rana J. Em. Kardynał Jozef Wendel, Arcybiskup Munchenskaj Dyjacezyi, adsłužyŭ u centry Munchenu, na „Odeonsplatz", salemnuju Pantifikalnuju Imšu pad adkrytym niebam. Razam ź im maliłasia 15 Kardynałaŭ, 50 Arcybiskupaŭ i Biskupaŭ dy 60,000 viernikaŭ. Na Imšy prysutničali pradstaŭniki Centralnaha Niamieckaha Ŭradu Zachodniaj Niamieččyny, Ŭradu Bavaryi dy ŭradaŭ inšych federalnych krajoŭ Zachodniaj Niamieččyny. Byli na Bahasłužbie taksama navukoŭcy, staršyja aficery i vysokija dastojniki.

U toj samy dzień paabiedzie, na aeroporcie „Munchen — Riem", byŭ pryniaty z honarami, što zvyčajna addajucca hałavie dziaržavy Papski Lehat, J. Em. Kardynał Gustavo Testa. Jaho pryvitali: J. Em.

Kardynał Wendel, Premjer Ministraŭ Bavaryi — Dr. Ehard i Burmistr Munchenu — Dr. Vogel.

Adsiul kalonna nakiravałasia ŭ stalicu Bavaryi — Munchen. Pa darozie vitali Lehata Śviatoha Ajca burnyja vopleski čakajučych na darozie ludziej, a pry jahonym ujeździe na „Marienplatz", adzin z najpryhažejšych placoŭ horadu, zahučeli fanfary. Publičnyja i pryvatnyja budynki, vulicy i placy byli paśviatočnamu ŭpryhožany. Heta havoryć za toje, što kožny z miunchencaŭ uvažaŭ Eŭcharystyčny Kanhres za vialikaje śviata.

Eŭcharystyčny Kanhres — Miunchen, niadziela 7. VIII. 1960.

Na „Marienplatz" adbyłasia druhaja aficyjalnaja častka pryniaćcia, na jakoj była pračytana Bulla Papy Joanna XXIII-ha ab naznačeńni J. Em. Kardynała Testa Lehatam. Arcybiskup Munchenu skazaŭ pramovu — pryvitańnie, na jakuju adkazaŭ Papski Lehat.

U nastupnyja šeść dzion, h. zn. ad paniadziełku — 1. VIII. da suboty 6. VIII., prahrama Kanhresu była tak bahataja, što nat i hałaŭniejšyja imprezy niemahčyma apisać. Tolki ab niekatarych, ahulnaha charaktaru, budzie hutarka ŭ nastupnych radkoch. Na hetym miescy chaču tolki zaciemić, što šmatlikija nacyjanalnyja hrupy mieli pryznačanyja śviatyni i zali, u jakich mahli ładzić svaje specyjal-

nyja imprezy. Taksama Biełaruś była hodna reprezentavana; ab hetym skazana ŭ asobnym artykule hetaha nomiaru „Siaŭbita".

U sieradu viečaram, u prysutnaści Prezydenta Zachodniaj Niamieččyny — Heinricha Luebke, Papski Lehat adčyniŭ „Statio Orbis" (stacyju śvietu). U hetki sposab „Statio Urbis" (stacyja horadu, h. zn. Rymu) stałasia „Statio Orbis" (stacyja śvietu), kožnaja bo častka śvietu, a možna skazać kožny najdalejšy kutočak ziamli, byŭ reprezentavany.

U čaćvier byli vyśviačanyja novyja pracaŭniki dla Božaj nivy. Najvažniejšym ź ich byŭ biełaruski Biskup — J. Exc. Č. Sipovič (Ab biskupich vyśviacinach hutarka ŭ asobnym artykule). U adzinaccaci śviatyniach „Paŭnočnaha Rymu", tak časami nazyvajuć Munchen, adzinaccać Biskupaŭ vyśviacili šmatlikich śviataroŭ. Jak Biskupy tak i śviatary pryjechali z rožnych častak ziamnoj kuli dy reprezentavali ŭsie rasy.

U piatnicu byli dźvie, zasłuhoŭvajučyja našaj uvahi, manifestacyi. Ranicaj — u Dachaŭ, u niekalašnim hitlaroŭskim kancentracyjnym lahiery, J. E. Biskup Neuhäuster paśviaciŭ kaplicu, što paniamiecku nazyvajecca „Todesangst-Christi-Kapelle", dla ŭšanavańnia pamiaci zahinuŭšych, paśla nialudzkich mukaŭ, viaźniaŭ. Viečaram — na ŭzhorku „Schuttberg", zusim blizka Munchenu, byŭ paśviačany ekspijacyjny kryž, jaki maje złučyć usich žaŭnieraŭ u bratniaj lubaści. Na hetaj uračystaści brali ŭdzieł pradstaŭniki armijaŭ čatyrnaccaci dziaržaŭ.

U subotu viečaram Biskupy bizantyjskaha abradu adpravili supolnuju Bahasłužbu na „Theresienwiese". Słužyŭ taksama i biełaruski Biskup — J. E. Č. Sipovič. Nia hledziačy na drennuju pahodu, masa ludziej pryšła, kab vyprasić u Boha volnaść dla milionaŭ chryścijan, jakija nat siańnia cierpiać praśled.

U niadzielu, 7-ha žniŭnia, pieradpaŭdniom, u prysutnaści 30 Kardynałaŭ, pryblizna 500 Arcybiskupaŭ i Biskupaŭ, Kanclera Zachodniaj Niamieččyny Adenauera, Kanclera Aŭstryi Raaba, Vice-Prezydenta Brazylii Goularta, ministraŭ, pradstaŭnikoŭ uradaŭ šmatlikich dziaržavaŭ i kala miliona viernikaŭ, Papski Lehat adsłužyŭ salemnuju Imšu na „Theresienwiese", h. zn. na „Łuhu Teresy" — inšymi słovami pad adkrytym niebam.

Pierad Imšoju Papa Joann XXIII-ci pramaŭlaŭ da ŭdzielnikaŭ praz radyjo. Śviaty Ajciec zaklikaŭ usich ludziej da relihijnaj adzi-

naści dy suśvietnaha supakoju pamiž narodami. U kancy pramovy jon udzialiŭ prysutnym pastyrskaje dabrasłavienstva.

U časie Bahasłužby J. Em. Kardynał Testa mieŭ kazańnie, u jakim padkreśliŭ toj fakt, što chryścijanie nie ŭtapisty, a realisty; jany viedajuć, što raj na ziamli stvaryć niemahčyma.

Pracesyjaj na „Thesesienwiese" i dabrasłavienstvam Najśv. Sakramentam zakončyłasia adno z najšyrej reprezentavanych u kožnym sensie, rasavym, nacyjanalnym i sacyjalnym, śviatkavańniaŭ chryścijanskaha śvietu.

Chaču taksama ŭspomnieć, što akramia čysta liturhičnych uračystaściaŭ byli relihijna-kulturalnyja manifestacyi. Naprykład šasnaccać vystavak abymała šmat halin relihijna-artystyčnaj dziejnaści. Druhoj važnaj častkaj pazaliturhičnych manifestacyjaŭ byli dakłady, na jakich havaryli ministry, prafesary dy inšyja słaŭnyja asoby.

Niemałuju rolu adyhrali manifestacyi ładžanyja paasobnymi nacyjanalnaściami. Bolšyja ci bahaciejšyja ź ich rabili dakłady, vystaŭki, pryniaćci i h. d. Tre adnak zaznačyć, što nacyjanalnyja vystaŭki, z zrazumiełych pryčyn, byli ahraničanyja i tamu nie mahli zacikavić šyrejšych kołaŭ.

Nakaniec paru słoŭ ab reakcyi bavaryjcaŭ. Žychary Munchen dy vakolicy achvotna prymali da siabie ŭ chatu niemcaŭ i čužyncaŭ. Usie instytuty, što mahli pryniać udzielnikaŭ Eŭch. Kanhresu na kvateru, achvotna heta rabili. Harady i vioski, zrazumieła i stalica, Bavaryi byli ŭpryhožany ściahami, biarozami i t. p. U bolš śviatočnyja dni damy byli aśvietlany vaskovymi ci elektryčnymi lampkami. Adnym słovam Bavaryja hodna adznačyła vialikuju histaryčnuju padzieju — Tryccać Siomy Suśvietny Eŭcharystyčny Kanhres u Munchenie.

a. J. S.

BIEŁARUSY NA SUŚVIETNYM EŬCHARYSTYČNYM KONHRESIE Ŭ MUNCHENIE

Dapuščeńni čutlivaj i skromnaj biełaruskaj dušy, što ŭdzieł našaj hrupy na 37-m Suśv. Eŭchar. Kanhresie moža nie pakinuć pa sabie nijakaha śledu, akazalisia biezpadstaŭnymi. Pakryŭdžanych narodaŭ Boh nie pakidaje biez apieki, choć i niezaŭsiody jany mohuć jaje adčuć dy naležna zrazumieć. Jasnym znakam Božaj apieki, nad ciarpliva pieranosiačym viakami ludzkuju niespraviadlivaść biełaruskim narodam, było naznačeńnie biełaruskaha Biskupa.

Papa Joann XXIII naznačyŭ a. Česłava Sipoviča, z Kanhrehacyi Ajcoŭ Maryjanaŭ, tytularnym Biskupam Maryjammitanskim. Eŭch. Kanhres byŭ vielmi trapna vybrany dla chiratonii (biskupskich vyśviacin). Na piaty dzień Kanhresu, h. zn. čaćviortaha žniŭnia, rana, u toj samy dzień, kali ŭ adzinaccaci śviatyniach Munchenu Biskupy roznych rasaŭ vyśviačali novych śviataroŭ, adbylisia vyśviaciny i biełaruskaha Biskupa.

U śviatyniu śviatoj Anny išła masa ludziej, kab razam z novanaznačanym Biskupam dziakavać Bohu za atrymanuju łasku i prasić Jahonaha dabrasłavienstva. Kansekratarami byli Preaśviaščennyja Uładyki: **Ivan Bučko** tyt. archiep. Leŭkadyjski, **Platon Kornyluk** tyt. episk. Kastro-Maryjski, i **Andrej Katkov** tyt. episk. Naŭplijski u prysutnaćci Apostalskaha Administratara Menskaha i Mahileŭskaha ŭładyki **Balesłava Słoskansa** tyt. episk. Cyllijskaha, Monsignor Mojoli, Pradstaŭnik z Uschodniaj Kangregacyi i inšyja Episkopy i śviatary. Sasłužvali ŭ uschadnim abradzie, u jakim adbyłasia i sama chiratanizacyja, biełaruskija śviatary.

Na ŭračystaści prysutničaŭ Sp. Prezydent Mikoła Abramčyk i, akramia našych udzielnikaŭ Kangresu, biełarusy tak z Munchenu jak i z vakolic, ci nat ź inšych krain.

U zapoŭnienaj viernikami śviatyni, Biskupy Kansekratary vykonvali hłyboka symbaličnyja, dušu kranajučyja ceremonii. Kulminacyjnym punktam byŭ mament, kali Biskupy ŭzłažyli ruki na našaha surodziča, tady bo jon staŭsia adnym z Nastupnikaŭ Apostałaŭ. Usio mahło-b zdavacca snom, ale vočy nie mahli nikoha manić, kali novavyśviačany Biskup prajchodziŭ praz śviatyniu, dabrasłaviačy kryžam pabožna skuplanych ludziej.

Možam sabie ŭjavić, što našyja surodzičy pieražyvali, kali słuchali Bulli śv. Ajca, ŭ biełaruskim pierakładzie, u jakoj kazałasia, što naznačajecca Biskupam biełarus dla **Biełarusaŭ,** dy kali ŭłasnymi vačyma bačyli jak syn ichniaha narodu, doŭha pahardžanaha susiedziami, byŭ padniesiany da adnoj z najvyšejšych hodnaściej. Kab takija chviliny dobra zrazumieć tre samomu na ich być prysutnym, adčuvać biććio serca i radaść, što spryčyniajuć tak hłyboka relihijnyja i poŭnyja nadpryrodnaha značeńnia chviliny.

Paśla liturhičnych pieśniaŭ i, nia tak stroha liturhičnaha „Mnohaje leta", jakija biezzahanna vykanaŭ ukrainski chor, biełarusy pryhoža zaśpievali „Mahutny Boža". Hety relihijny hymn hučeŭ jak padziaka Bohu, jaki, kali tak možna vyrazicca, nie žadaje, kab bieła-

rusy kataliki dalej astavalisia biaz rodnaj hierarchii z vializarnaj škodaj dla ichniaha relihijna-nacyjanalnaha žyćcia.

Try hadziny pieražyvańniaŭ i duchovaj napružanaści pačali mučyć biednaje cieła, ale jakraz i pryšoŭ čas pasiłku. Zaprošanyja hości, biełarusy i čužyncy, u tym liku šeść Biskupaŭ, Monsignor Mojoli dy Sp. Prezydent Mikoła Abramtchik, pajechali na pryniaćcie.

Abrad kansekracyji J. E. Biskupa Česłava Sipoviča.

Ad pravaha boku da levaha: J. E. Biskup P. Karniluk, J. E. Biskup Česłaŭ Sipovič, J. E. Archibiskup I. Bučko, J. E. Biskup A. Katkoŭ.

Pry supolnym stale, nia hledziačy na prysutnaść vysokich dastojnikaŭ, atmasfera była sapraŭdy viasiołaj dy nia było pachmurna niaśmiełaha maŭčańnia. U časie abiedu pieršym pramaŭlaŭ J. E. Biskup Č. Sipovič. Jon padziakavaŭ pieradusim Bohu za tak vialikuju łasku, učynienuju nie tak dla jaho asabista, jak dla jahonaj darahoj Baćkaŭščyny — Biełarusi. Na druhim miescy była vyskazana padziaka Śviatomu Ajcu i nakaniec usim, jakija spryčynilisia ŭ jaki-niabudź sposab, da hodnaha adznačeńnia histaryčnaj padziei. Nastupna pramaŭlaŭ J. E. Arcybiskup I. Bučko. Jon vyraziŭ zadavaleńnie z taho

faktu, što biełarusy kataliki mohuć adnavić, pierarvanuju histaryčnymi złybiadami, hierarchičnuju tradycyju.

Pradstaŭnik-ža z Uschodniaj Kanhrehacyi z humaram raskazaŭ ab prabiezie farmalnaściaŭ naznačeńnia a. Č. Sipoviča Biskupam. Mieŭ taksama słova Sp. Prezydent BNR. Jon u źmiastoŭnaj pramovie havaryŭ ab histaryčnym značeńni vyśviacin biełaruskaha katalickaha Biskupa. Nakaniec padkreśliŭ toj fakt, što paśla apošniaj suśvietnaj vajny Apostalski Pasad žyva cikaviŭsia biełaruskimi spravami dy rupliva apiekavaŭsia našaj emigracyjaj.

U nastupny dzień pa vyśviacinach, h. zn. 5-ha žniŭnia, J. E. Biskup Česłaŭ **Sipovič** adpraviŭ, u śviatyni „Maria von Guten Rat", svaju pieršuju Pantifikalnuju Bahasłužbu, na jakoj śpievaŭ skanbinavany chor biełarusaŭ. Koncelebravali biełaruskija katalickija śviatary ŭschodniaha abradu. U časie Bahasłužby novavyśviačany Biskup mieŭ kazańnie, u jakim, miž inšym naškicavaŭ prahramu i sposab svajoj budučaj pracy.

U pieradapošni dzień Eŭcharystyčnaha Kanhresu, h. zn. 6-ha žniŭnia, u vyšuspomnienaj śviatyni, J. E. Biskup Bolesłav Słoskans adsłužyŭ Imšu ŭ łacinskim abradzie, u časie jakoj pryhoža śpievaŭ biełaruski chor. Prykładami zailustrovanaje, i adnačasna žyćciova rečovaje, kazańnie mieŭ a. Dr. P. Tatarynovič. Jon padkreśliŭ nieabchodnaść dla ŭsich ludziej žyvicca nadpryrodnym chlebam, śv. Eŭcharystyjaj.

Ź śviatyni prysutnyja biełarusy pierajšli ŭ zalu na akademiju. Nažal Ich Ekscelencyi B. Słoskans i Č. Sipovič mahli być z nami tolki niekalki chvilin. Jany byli zaprošany na pryniaćcie Bavarskaha Uradu. Było-b vielmi škada, kali-b Biełaruś nia była-b tam reprezentavana. Zatoje ŭhanaravaŭ akademiju Sp. Prezydent Mikoła Abramtchik svajoju prysutnaściu.

A. Uł. Sałaviej pryvitaŭ Spadara Prezydenta, kiraŭnikoŭ biełaruskaj miunchenskaj kalonii, našych zasłužanych dziejačoŭ i haściej. Jon usim ščyra dziakavaŭ za prysutnaść, asabliva-ž za supracu dla hodnaha adśviatkavańnia Eŭcharystyčnaha Kanhresu i biskupskich vyśviacin.

A. Sałaviej pieradaŭ słova a. L. Haroščy, jaki pračytaŭ staranna, z histaryčnaha boku, apracavany dakład. U im była hutarka ab vialikim značeńni rodnaj hierarchii dla relihijnaha, kulturnaha i nacyjanalnaha žyćcia kožnaha narodu. Dakładčyk razhledzieŭ taksama nazoŭ „biskup", padajučy prykłady z rožnych movaŭ. Jon padkreśliŭ

nakaniec toje, što niahodnyja biskupy spryčynilisia da ŭpadku, a śviatyja dy ščyra addanyja Božaj spravie da raźvićcia narodaŭ.

Paśla dakladu pramaŭlaŭ Spadar Prezydent. Jon zhadziŭsia z dakładčykam, što rodnaja hierarchija maje ahramadnaje značeńnie dla relihijnaha, kulturnaha i palityčnaha žyćcia Biełarusi. Vysoka Pavažany Pramoŭca koratka raskazaŭ ab vysiłkach i namahańniach hramadzkich dziejačoŭ pamahčy biełaruskim śviatarom, tak pravasłaŭnym jak i katalickim, vyzvalicca spad čužynieckaj apieki dy stvaryć svaju rodnuju ekklezijalnuju (carkoŭnuju, kaścielnuju) hierarchiju.

U toj sam dzień viečaram biełaruskija ŭdzielniki Kanhresu pašli na uschodniuju Bahasłužbu, supolna adpraŭlenuju Biskupami bizantyjskaha abradu, u tym liku i biełarusam — J. E. Biskupam Č. Sipovičam. U niadzielu, h. zn. 7-ha žniŭnia, taksama i biełarusy byli na Pantyfikalnaj Imšy, adsłužanaj J. Em. Kardynałam Gustavo Testa, Papieskim Lehatam. Hetaj Imšoj zakončyŭsia aficyjalna Eŭcharystyčny Kanhres, a tym samym i ŭdzieł biełaruskaj hrupy na im.

a. J. S.

MY J LIETUVISY

Na prastorach zasielenych słavianskim plemiam Drahavičy ŭ pačatku 13 vieku zasnavałasia Vialikaje Kniastva Litoŭskaje abo Litva, z stalicaj u Navahrudku. Ci vialikija kniazi litoŭskija pachodzili z plemieni Jatviaź, ci z słavianskaha plemieni Lucičy, ci navat z Žmuckaha plemieni, dyk my ciapier hetaha pytańnia nia budziem zakranać. Ale fakt toj, što jak pry dvare vialikich kniazioŭ, hedak i pa ŭsiej dziaržavie panujučaj movaj była słavianskaja mova, jakuju ciapier nazyvajuć — biełaruskaja mova. U chutkim času pa zasnavańni Vialikaha Kniastva Litoŭskaha, da jaho była dałučana j Žmudź, — sučasnaja Lietuva. U časie biezupynnych vojnaŭ z Kryžakami, časta Žmudź to častkova to poŭnaściu była pad Kryžackim zaboram, ale pośle Grunvaldskaj Bitvy Žmudź nastała była dałučana da Vialikaha Kniastva Litoŭskaha, i była jahonaj niepadzielnaj častkaj až da rasiejskaha padboju. Praz hetych blizka 400 hadoŭ supolnaha žyćcia Litvy j Žmudzi (pa sučasnamu nazovu — Biełarusi j Lietuvy) hetyja dva narody byli abjadnany nia tolki adnej dziaržavaj, ale adnym układam žyćcia j adnej kulturaj, a jak udavadniajuć historyki, što navat i etnična, bo byccam biełaruski narod paŭstaŭ z słavian na holdzkim i jatviaskim substracie. Kali-b nia rožnica movy, dyk hetyja dva narody možna-b było uvažać za adzin narod. Hetyja dva narody

mieli supolnuju dziaržavu — Vialikaje Kniastva Litoŭskaje, supolnuju stalicu — Vilniu. Hetuju j dziaržavu j stalicu — i biełarus i letuvis nazyvali svajej. I nikoli adzin adnamu nie advažyŭsia skazać: „Heta naša Litva, a nia vaša, heta naša Vilnia, a nia vaša", bo j dziaržava j stalica ŭ roŭnaj miery naležyła j biełarusu j letuvisu, jak i dzieciam ŭ roŭnaj miery naležać svaje baćki j jichnaja spadčyna.

Hetyja dva narody viekami razam žyli ŭ supolnaj svajej dziaržavie; razam utracili niezaležnaść i dastalisia ŭ Maskoŭskuju niavolu; razam maryli ab adradžeńni svajej dziaržavy; razam zmahalisia za adradžeńnie svajej supolnaj dziaržavy — Vialikaha Kniastva Litoŭskaha pad pravadyrstvam słaŭnaha Kastusia Kalinoŭskaha; razam hinuli na Muraŭjoŭskich šybilnicach i ŭ Sibirskich katarhach.

Nastaje 1905 hod, i hetyja dva narody znoŭ supolna zmahajucca z supolnym voraham za supolnaje ščaście, bo ŭ jich supolnaja meta, supolnyja jimknieńni, a heta — niezaležnaść Vialikaha Kniastva Litoŭskaha. Hedak jany supolna maryli j supolna dziejali až da vybuchu Pieršaj Suśvietnaj Vajny ŭ 1914 hodzie. Kali ŭ 1915 hodzie rasiejcy rychtavalisia pakinuć Zachodniuju Biełaruś i Lietuvu, dyk vydatniejšyja pravadyry biełarusaŭ i lietuvisaŭ damovilisia miž saboj zastavacca ŭ Vilni, kab razam damahacca ad novaha akupanta niezaležnaści Vialikaha Kniastva Litoŭskaha. Dy spačatku akupacyji hedak jany j dziejali.

Kab udavodnić, što hetyja dva narody supolna dziejali j adzin adnamu pamahali až da 1917 h., dyk ja tut chaču ŭspomnić niekalki prykładaŭ: U našu parachviju ŭ 1905 h. pryjechaŭ małady ksiondz V. Pacevič, jaki zakončyŭ Petersbuskuju Duchoŭnuju Akademiju. Jon spryčyniŭsia strajku ŭ našaj narodnaj škole. Strajkujučyja damahalisia, kab ksiondz chadziŭ u školu vykładać relihiju. Hety strajk praciahavaŭsia dva miesiacy. Strajkujučyja damahlisia svajej mety: ksiondz staŭ prychodzić u školu vykładać relihiju dy j prynosiŭ dla vučniaŭ biełaruskija lemantary pad nazvaj: „Paleski Lemantar", jaki ŭłažyła „Ciotka" (A. Paškievič-Kiejrys). U našaj hłuchoj parachviji my ad hetaha ksiandza pieršy raz pačuli słovy: „Biełaruś", „biełarus". Jon prapahavaŭ biełaruskuju movu j uhavaravaŭ nie saromicca jaje, što jana nianižejšaja j niahoršaja za jinšyja movy, a maje prava naraŭnia ŭžyvacca z jinšymi movami. Kali ŭ jaho papytali, ci jon biełarus, dyk jon adkazaŭ: „Nie, ja jość žmudzin, ale kali ja žyvu miž biełarusami, dyk ja mušu viedać biełaruskuju movu". Jon prasiŭ, kali chto z jim havora, dyk kab nie kryŭlaŭ svaje movy na polskuju, ale

kab hedak z jim havoryŭ, jak i doma havora, bo jamu treba ad ludziej navučycca biełaruskaj movy. Jon kazaŭ dla prykładu, što byccam jamu na spoviedzi adna kabieta kazała hrachi: „abhukała", „askaromiłasia", a jon nie razumieŭ hetych słovaŭ i nia viedaŭ ci heta vialikija hrachi ci małyja.

Žanimstva letuviskaha dziejača časoŭ 1905 hodu inžyniera Kiejrysa z biełaruskaj patryjotkaj, paetkaj i nacyjanalnaj dziajačkaj Alojizaj Paškievič (Ciotka) śviedča ab tym, što biełaruskija patryjoty i nacyjanalnyja dziejačy j lietuviskija patryjoty j nacyjanalnyja dziejačy za raŭniu siabie mieli j z roŭnaj pašanaj stavilisia da abodvuch hetych narodaŭ. Druhi hetkisamy prykład: Prafesar V. Ivanoŭski z Lidčyny byŭ vydatnym biełaruskim adradžencam i nacyjanalnym dziejačam, a jahony rodny brat praf. Ivanoŭski byŭ lietuviskim nacyjanalnym dziejačom, a jany byli nia tolki pryjacieli, ale j braty.

Pośle vybuchu Lutaŭskaj Revalucyji ŭ Rasieji (1917 hodu), vajskoŭcam u tyłoch i na frontach dazvalałasia mieć svaje nacyjanalnyja arhanizacyji. Na našym Ryskim Froncie byŭ pierš zarhanizavaŭsia Letuviski Nacyjanalny Kamitet. Pa damoŭlenaści našaj Inicyjatyŭnaj Hrupy z hetym kamitetam, była padana abviestka ŭ gazetu „Ryžskoje Utro", kab vajskoŭcy biełarusy jišli rehistravacca ŭ toj Letuviski Nacyjanalny Kamitet. Kali adnaho razu ja pajechaŭ z frontu ŭ Ryhu, kab zarehistravacca ŭ tym kamitecie, dyk uradoviec hetaha kamitetu spatkaŭ mianie nadta vietliva, ale paviedamiŭ, što ŭ papiarednija časy biełarusy j lietuvisy sumiesna arhanizavalisia, i na hetaj padstavie była vypuščanaja taja abviestka ŭ gazecie, ale nadniach jichny kamitet atrymaŭ praz Švedziju paviedamleńnie z Kovienskaj Taryby, kab lietuvisy nie łučylisia ŭ adnu arhanizacyju z biełarusami. Jon dadaŭ, što ad hetaha času jany nia buduć rehistravać biełarusaŭ, ale dazvalajuć nam źbiracca ŭ pamiaškańni jichnaha kamitetu dy rehistravacca samim pakul my załožym svaju arhanizacyju. Jon mnie prapanavaŭ pasiadzieć tam daŭžej, bo moža chto boli z našych nadojdzie, kab my damovilisia na jaki dzień druhi raz nam sabracca. Z hetych niekalkich prykładaŭ vidać, što biełarusy chinulisia, da lietuvisaŭ, jak da blizkaha bratniaha narodu, a lietuvisy znoŭ-ža spačuvalna stavilisia da biełarusaŭ i staralisia pabracku dapamahčy.

Niamieckija j Aŭstryjackija akupacyjnyja ŭłady mieli zahadzia padrychtavanyja svaje plany, jak dzialić miž saboj uschodnija akupavanyja ziemli. U Zachodniaj Biełarusi miaža miž niamieckim i aŭ-

stryjskim zaborami prachodziła z zachadu na ŭschod u vakolicy Baranavič. Paŭdniovaja častka Zachodniaj Biełarusi adchodziła Aŭstryji, a paŭnočnaja z miestami Harodniaj, Vilniaj, Lidaj, Navahrudkam i jinš. adchodziła Niemcam. Niamiecki kajzier Vilhelm mierkavaŭ Letuvu z vyšej nazvanymi akupavanymi ziemlami Zachodniaj Biełarusi abjavić karaleŭstvam i tam pastavić karalom svajho syna. Kovienskaja Taryba pryniała hety niamiecki prajekt, i damoŭlenaść vilenskich biełaruskich i lietuviskich dziejačoŭ, jakija mieli damahacca niezaležnaści Vialikaha Kniastva Litoŭskaha, raspałasia. Dyk voś takim čynam Kovienskaja Taryba unievažniła viekavuju tradycyju sužyćcia j družby lietuvisaŭ z biełarusami. Razam z hetym Kovienskaja Taryba paśpiašyła papiaredzić svajich surodzičaŭ na druhim baku frontu, kab jany nia mieli nijakich dačynieńniaŭ z biełarusami. Praŭda, kali ŭ kancy 1918 hodu Niemcy adyšli z Biełarusi j Lietuvy, a Čyrvonaja Armija stała zajmać Zachodniuju Biełaruś i Lietuvu, dyk Kovienskaja Taryba i Rada j Urad Biełaruskaj Narodnaj Respubliki damovilisia miž saboj dziejić supolna, i Kovienskaja Taryba dała prypynak Radzie j Uradu BNR u svajej stalicy Koŭnie. Ale heta parazumieńnie było niedaŭhaviečnym, i Rada j Urad BNR prymušany byli pakinuć Koŭnu, i pierajechać u Prahu Českuju.

Kali raspačałasia Druhaja Suśvietnaja Vajna dy kali u Zachodniaj Biełarusi raspačałasia pierš stalinskaja akupacyja, a potym hitleraŭskaja, dy kali lietuvisy stalisia haspadarami Vilni j Vilenščyny, dyk jany nieprychilna stavilisia i da biełarusaŭ i da biełaruskich kulturna-aśvietnych ustanoŭ.

Čamu-ž niekataryja sučasnyja maładyja lietuviskija pravadyry ciapier stali nieprychilna stavicca da biełarusaŭ i jichnaj kultury?

Bo dla jich napeŭna nieviadoma kali j adkul źjavilisia hetyja biełarusy na histaryčnych litoŭskich ziemlach z čužoj niezrazumiełaj dla jich, lietuvisaŭ, movaj, bo nihdzie ŭ starych litoŭskich chronikach nie spatykałasia słova „biełarus". Jany absieli naŭkoła pieršuju stalicu histaryčnaj Litvy Navahrudak, dy dajšli da druhoj stalicy histaryčnaj Litvy — Vilni, naŭkoła absieli jaje dy stali ŭ samaj Vilni zasnovavać svaje arhanizacyji j kulturnyja ustanovy. Dla jich jość padstava dumać, što biełarusy heta rasiejskija asadniki, jakija tam asieli ŭ kancy 18 i pačatku 19 vv. na ziemlach histaryčnaj Litvy, a lietuvisaŭ adcisnuli na paŭnočny-zachad krajiny.

Heta praŭda, što słova „biełarus" u litoŭskich chronikach nie spatykałasia; jano novaje nia tolki dla lietuvisaŭ, ale novaje j dla

samich biełarusaŭ. Da słova „biełarus” my vierniemsia trochi dalej. Praŭda — časami da sučasnych biełarusaŭ u histaryčnych chronikach tarnavałasia słova „ruski”, ale tolki tady, kali havaryłasia ab relihiji ŭschodniaha abradu dy ab piśmienstvie j movie. Relihija ŭschodniaha abradu była pryniesiena na Litvu z Kijeŭščyny, jakaja tady nazyvałasia „Ruś”. U tyja časy chryścijanskuju relihiju uschodniaha abradu nazyvali „ruskaja viera”, a tuju asobu, što vyznavała hetu vieru nazyvali „ruski”. Razam z relihijaj pryšło na Litvu i carkoŭna-słavianskaje piśmienstva, na jakim byli pisanyja carkoŭnyja knihi. Ale kali pośle hetymi samymi carkoŭna-słavianskimi litarami pisali śvieckija knihi ci uradovyja zakony, dyk heta piśmo zvali — ruskim, a ad piśma j movu stali zvać — ruskaj, bo ŭ Statucie Litoŭskim było zapisana: „Pisar ziemski maje pisać parusku j litary ruskimi”. A hety Statut Litoŭski byŭ abaviazkovym dla ŭsiej Litvy, navat i tych častak dzie narod vyznavaŭ ryma-katalickuju vieru.

Ad času zasnavańnia Vialikaha Kniastva Litoŭskaha až da rasiejskaha padboju, naš kraj nazyvaŭsia Litva, a žychary našaha kraju nazyvalisia — litviny. Navat da dvaccatych hadoŭ hetaha vieku na pahraniččy z Ukrajinaj, ukrajincy nas nazyvali „litviny”, asabliva pry zvadcy nas łajali: „Litvin praklaty!” Kali rasiejcy zavajavali Litvu, dyk padzialili jaje na huberni. Pryblizkova na tej prastory, dzie ŭ papiarednija časy nazyvałasia Žmudź, jany zasnavali Kovienskuju huberniu, i hetu prastoru čas-ad-času nazyvali Litvoj, a jaje žycharoŭ nazyvali „litoŭcy” (lietuvisy), a jinšych šeść huberniaŭ (Smalenskuju, Vitebskuju, Mahileŭskuju, Mienskuju, Vilenskuju j Haradzienskuju) nazvali „Biełaja Ruś”, abo „Biełaruś”, a žycharoŭ hetych huberniaŭ stali nazyvać „biełarusy”. Rasiejcy gvałtam suproć našaj voli nakinuli nam nazoŭ — biełarusy, kab hetym nazovam prypadabnić nas da rasiejcaŭ dy asymilavać nas u rasiejcaŭ. Choć heta nazva nakiniena nam gvałtam, ale zastałasia na nas i zamacovana za nami ŭ mižnarodnych dačynieńniach. Ale heta nakinienaja nam čužyncami nazva nie źmianšaje našych patryjatyčnych pačućciaŭ da našaj baćkaŭščyny, j našych jimknieniaŭ da niezaležnaści.

Mažliva, što niekatoryja sučasnyja lietuviskija pravadyry nas niedalublivajuć, što naša mova niepadobnaja da jichnaj movy, jakoj havora naša sialanstva ŭ Vilenščynie. Ale-ž heta naša mova nam rodnaja j spradviečnaja naša mova, jakaja pieradajecca z pakaleńnia ŭ pakaleńnia. Heta mova na našych ziemlach hučeła za słaŭnaj pamiaci vialikich kniazioŭ litoŭskich: Mendaŭha, Hedymina, Alherda, Ja-

hajły, Vitaŭta i inš. Na hetaj samaj movie Vialikija kniazi litoŭskija havaryli; na jej pisałasia Metryka Litoŭskaja j Statut Litoŭski. Heta mova była dyplomatyčnaj movaj Vialikaha Kniastva Litoŭskaha z jahonymi susiedziami.

Sučasnyja litoŭskija pravadyry nas nia lubiać i zatoje, što naš narod chiniecca da Vilni, jak da niečaha rodnaha blizkoha śviatoha.

Čym-ža doraha j miła dla našaha narodu Vilnia?

Našamu narodu Vilnia doraha j miła tamu, što jana była stalicaj histaryčnaj Litvy, a naš narod ad zasnavańnia Vialikaha Kniastva Litoŭskaha dy až da jaho padboju Maskvoj nazyvaŭsia litvinami, dy j ciapier u dušy ŭvažaje siabie litvinami.

Našamu narodu Vilnia doraha j tamu, što jana była kałyskaj našaj narodnaj kultury j aśviety; u dadatak da hetaha ŭ Vilni naša nacyjanalnaja kultura pieražyvała svaju załatuju paru, kali tam Dr. Francišak Skaryna zasnuvaŭ pieršuju na ŭschodzie Eŭropy svaju drukarniu j drukavaŭ knihi dla našaha narodu; kali tam u Vilni pisaŭsia j drukavaŭsia Statut Litoŭski na našaj movie.

Našamu narodu Vilnia doraha j tamu, što jana była štabam Paŭstańnia 1863 hodu, jakim kiravaŭ naš vialiki patryjota j zmahar za vyzvaleńnie našaj baćkaŭščyny Vialikaha Kniastva Litoŭskaha ad Maskoŭskaj tyraniji. Tam jon u vapošnija dni svajho žyćcia ŭ Vilenskaj viaźnicy napisaŭ nieśmiarotny tastamant dla našaha narodu pad nazovam: „List z-pad šybielnicy da biełaruskaha narodu”. Tut u Vilni na Łukiskim placy jon zahinuŭ na Muraŭjoŭskaj šybielnicy; tut u Vilni tlejuć jahonyja kości.

Našamu narodu Vilnia doraha j tamu, što tut žyŭ i pisaŭ svaje vieršy baćka našaj naviejšaj litaratury paeta Francišak Bahuševič. Tut u Vilni pośle vybuchu ŭ Rasieji Revalucyji 1905 hodu pačali dziejić našy nacyjanalnyja dziejačy-adradžency, kali ŭ 1906 hodzie stali vychodzić pieršyja lehalnyja gazety pierš „Naša Dola”, a potym „Naša Niva”. Pačynajučy z 1905 hodu dy až da 1915 hodu Vilnia była našym kulturnym i nacyjanalnym centram, dzie jisnavali našy vydaviectvy i byli zasiarodžany našy lepšyja paety j dziejačy. Ad pačatku Pieršaj Suśvietnaj Vajny, i kańčajučy Druhoj Suśvietnaj Vajnoj, Vilnia była našym kulturnym, nacyjanalnym i palityčnym centram Zachodniaj Biełarusi. Tut-ža ŭ Vilni uzhadavałasia j praviała svajo žyćcio naša paetka i nacyjanalnaja dziajačka A. Paškievič-Kiejrys (Ciotka). Tut-ža naradziŭsia vydatny naš dramaturh Francišak Alachnovič. Tut jon

šmat napisaŭ svajich vydatnych tvoraŭ, tut jon i zahiniŭ na svajej kvatery ad padasłanaha Maskvoj kata.

Našamu narodu Vilnia doraha j tamu, što spradviakoŭ da jaje z roznych kancoŭ Biełarusi chodziać šmatlikija hramady pilihrymaŭ da svaje nacyjanalnaj śviatyni Abraza Matki Boskaj Vastrabramskaj.

(Praciah u nastupnym numaru)

Karektarskija pamyłki ŭ druku ŭ artykule: „Što my mieli, što my majem i što my pavinny mieć" („Siaŭbit" Nr. 4 [15]).

Nadrukavana:	Trebała nadrukavać:
1) Na 9 bač. na 4-tym radku niżej zahałoŭka: „usiahaspadarstva"	„usiaho haspadarstva"
2) Na 9 bač. 2-hi radok ad nizu: „Naša žyvaja mova sama-pa-sabie dy maje bahatuju terminalohiju".	„Naša žyvaja mova sama-pa-sabie **bahataja**, dy maje bahatuju terminalohiju".
3) Na 10 bač. 4-ty radok ad nizu: „My majem"...	padzahałovak nie adznačany vialikimi litarami: „MY MAJEM"..
4) Na 11 bač. 1-šy radok ad nizu: „ubažać"	(apošniaje słova): „uvažać"
5) Na 12 bač. 12-ty radok zhary: „Uziaŭšy hetaki kirunak pracy my ŭsie razam svajej pracaj musim razburać usio toje, što robie ŭ naš siabra pa pracy".	„Uziaŭšy hetki kirunak pracy my ŭsie razam svajej pracaj musim razburać usio toje, što **zroblena našymi papiarednikami, dy razam z hetym my kožan budziem razburać** usio toje, što robie ŭ **hetaj halinie** naš siabra pa pracy".
6) Na 13 bač. 20-ty radok zhary: „a słoŭniki voźmuć ŭ ruki tyja našy navukoŭcy,"	„a **jakija-ž** słoŭniki voźmuć u ruki tyja našy navukoŭcy,"
7) Na 11 bač. 18-ty radok ad nizu: „padabałasia"	„papadalisia"
8) Na 14 bač. 20-ty radok zhary: „zapomnić"	„zapoŭnić"

Padkreślenyja słovy vykienienyja z tekstu artykułu.

Vydaviec-Redaktar (Publisher-Editor): Rev. Francis Czerniawski

Printed by "LUNA" Printing Co., 77 St. Marks Pl., New York 3, N. Y.